

Oljnice

Priročnik dobre

kmetijske prakse

Koristne informacije o načrtovanju, vzgoji in uspešnem trženju pridelkov oljnic

Project supported by:

Intelligent Energy Europe

www.probio-project.com

Oljna ogrščica

Oljno ogrščico moramo gojiti v kolobarju, kar omogoča povečanje pridelka prvega žita v kolobarju in zagotavlja dobro kontrolo travnatih plevelov. Oljno ogrščico lahko gojimo na večini tal, vendar je zelo občutljiva na slabo zračnost in zbitost tal. Prehranjenost s hranili se tako poslabša v tleh, katerih kislost odstopa od optimalnega pH 6-7.5.

Idealni čas setve je od konca avgusta do druge polovice septembra. V mnogih poskusih je bil dosežen dober pridelke že pri enakomerni razporeditvi 9 rastlin na m^2 . Priporočena setvena norma za prezimno oljno ogrščico tako znaša med 3 kg/ha (60 semen/ m^2) in 6 kg/ha (120 semen/ m^2) v odvisnosti od sorte in njene prezimne sposobnosti. Zgodnja setev lahko povzroči prezgodnje spomladansko cvetenje in poškodbe zaradi mraza. Slabo založena tla skupaj z mrazom in napadom polžev pomembno ovirata vzpostavitev optimalne gostote posevka, zato je dobro povečati setveno normo.

Sejemo na globino 2-3 cm, pri čemer so vitalnega pomena kvaliteta setvene posteljice, primerna talna vlaga in dober stik semena s tlemi, ki ga dosežemo z dobro obdelavo in valjanjem tal. Za dobro prehrano rastlin je potrebno dodati dušik, fosfor (P_2O_5) in kalij (K_2O) že ob setvi.

Pred sušenjem moramo skladišče popolnoma očistiti in dezinficirati. Prav tako moramo upoštevati, da majhno zrnje oljne ogrščice zlahka zdrsne iz sušilnih košar v zbirne kanale. Pred spravilom je zato nujno natančno pregledati vse skladiščne kapacitete in jih kasneje med skladiščenjem zrnja ustrezno vzdrževati.

Zrnje oljne ogrščice moramo takoj po žetvi hitro ohladiti, da zadržimo kvaliteto olja in preprečimo nevarnost napada plesni in moljev. Najučinkovitejše hlajenje dosežemo v posebnih skladiščih za oljno ogrščico. V skladiščih za žita pa lahko zagotovimo ustrezen pretok zraka le z zmanjšanjem debeline plasti prepihanja. Skladiščenje zrnja pri nizkih temperaturah tako zmanjšuje naraščanje količine prostih maščobnih kislin v počenih zrnih in preprečuje razvoj plesni in moljev.

Ob sušenju oljne ogrščice temperatura zraka ne sme preseči $70^{\circ}C$, če vsebuje zrnje več kot 12.5% vlage, in $80^{\circ}C$, če je v zrnju manj kot 12.5% vlage. Temperaturo zraka moramo prav tako zmanjšati za $10^{\circ}C$, če med sušenjem zrnja ne mešamo. V kolikor bomo zrnje oljne ogrščice uporabljali za seme in je vsebnost vlage manj kot 17%, temperatura zraka ne sme preseči $65^{\circ}C$. Skladiščna vlaga oljne ogrščice ne sme preseči polovice tiste pri žitih, zato jo skladiščimo pri vsebnosti 7.5% do 8% vlage.

Soja

Soja je ena najpomembnejših svetovnih poljščin, ki predstavlja pomembnem vir olj in beljakovin. Iz sojinega zrnja se najprej z ekstrakcijo s topili pridobijo olja, nato pa se preostale tropine pridelava v živinsko krmo.

Najboljši pridelek soje dosežemo, če jo sejemo zgodaj maja. Ugodni rastni pogoji ob setvi so zagotovilo za uspešen vznik in dobro kondicijo mladih rastlin, pri čemer naj bi bila minimalna temperatura tal med 12 in 15°C. Z naraščanjem temperature se močno povečuje delež kaljivih semen.

Soja je precej odporna poljščina dobro prilagojena za rast na različnih tipih tal, vendar lahko pridelamo največje količine najbolj kvalitetnega zrnja le na najboljših tleh. Zaradi tega bodo zdrava, pognojena in rahla tla edino zagotovilo za normalno kaljenje in rast rastlin ter hkrati zaščita pred različnimi negativnimi vremenskimi pojavi kot so zmrzal, mraz, suša ali prekomerna vlaga.

Za dober vznik je potrebno sejati na globino 2.5 do 3.5 cm, pri čemer znaša priporočena gostota setve med 70,000 in 180,000 rastlin na hektar. V primeru široke medvrstne razdalje je ciljna gostota 150,000, v primeru ozke medvrstne razdalje pa 175,000 rastlin na hektar. Pri nižjih gostotah je rastlina bolj obraščena in je nevarnost poleganja manjša, vendar pa rastlina ustvari stroke nižje nad tlemi.

Soja začne razvijati stroke po celi višini, pri čemer se prvi pojavijo že 7 do 10 cm nad tlemi, pri čemer jih je večina na spodnji polovici rastline. Zaradi te lastnosti morajo biti tla pred setvijo poravnana, tako da teče setev gladko. Na ta način preprečimo mašenje žetvene naprave med žetvijo, ki mora biti za kvalitetno žetev nastavljen na najnižjo možno višino.

Nepravilna nastavitev višine žetve lahko zaradi nizko raščenih strokov povroči tudi do 90 % vseh izgub nastalih med kombajniranjem še preden je stroj sploh požel rastline. Sami stroki soje se z lahkoto omlatijo in čistijo, vendar pa mora v času žetve hitrost mlatilnega bobna prekašati hitrost vožnje vsaj za 1.25 krat. Ob nepravilni nastavitvi stroja se začne drobljenje in lomljenje zrnja, posledično pa se močno povečajo izgube semen.

Sončnica

Sončnica je v svetovnem merilu ena vodilnih oljnic. Za nemoten vznik in razvoj potrebuje dobro ogreta tla na temperaturo 8 do 12°C. Na nizke temperature je srednje odporna vse do razvojne faze štirih-šestih pravih listov.

Sončnico lahko uspešno gojimo na različnih tipih tal, saj dobro prenaša slabo kislila do nevtralna tla z manjšim deležem slanosti. Najbolje uspeva na globokih ilovnatih tleh s pH med 6.5 do 8.5, ki jih lahko po potrebi tudi namakamo. Zelo ji ugajajo dobro pognojena, hitro odcedna, vlažna humusna tla.

Za gojenje sončnic moramo tla pred setvijo dobro razpleveliti, kar najlažje dosežemo z osnovno obdelavo z lemežnim plugom, ki ji sledi predsetvena obdelava. V času setve in vznika morajo tla vsebovati dovolj vlage, ki jo lahko zagotovimo z minimalno obdelavo tal ali namakanjem pred setvijo.

Optimalni rok setve je od sredine aprila do maja, ko temperatura tal doseže vsaj 3°C. Za hiter vznik je boljše, da so tla do globine 10 cm ogreta na vsaj 8°C, saj lahko zgodnejša setev močna zmanjša kalivost. Za priporočeno gostoto setve 5 -6,5 rastlin na m² ali 60 000 – 65 000 rastlin na ha zadošča 8-10 kg semena. Za dobro rast potrebuje sončnica obilo sonca, zato jo sejemo na medvrstno razdaljo 45 cm in vrstno razdaljo 20 cm ter globino 3-4 cm.

Sončnice lahko začnemo žeti, ko količina vlage v semenih pade pod 20 %. Za kombajniranje uporabljamo univerzalne žitne kombajne s prilagojenimi hederji za žetev sončnic. Pridelek sončnic znaša v naših razmerah med 2500 in 3000 kg semena na hektar. Ker vsebuje seme sončnic med 40 - 50% olj, je sončnica poljščina, s katero pridelamo največ čistega olja na enoto površine.